

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Економічний факультет

Кафедра економіки підприємства

ДИПЛОМНА РОБОТА **магістра**

на тему: **«ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ
ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ»**

Виконала: студентка 2 курсу денної форми навчання
спеціальності 051 Економіка
освітня програма Економіка підприємства
Бойчук Юлія Олександрівна

Науковий керівник:
д.е.н., професор
Ящишина І. В.
Рецензент:
к.е.н., доцент
Свідер О. П.

м. Кам'янець-Подільський
2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ	6
1.1. Суть і значення електронної торгівлі	6
1.2. Особливості організації та технології Інтернет-магазину.....	15
1.3. Організаційно-правове забезпечення електронної торгівлі	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ОСНОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЕПІЦЕНТР К»)	38
2.1. Загально-економічна характеристика підприємства	38
2.2. Дослідження розвитку електронної торгівлі на підприємстві	52
2.3. Реалізація організаційних засад електронної торгівлі	62
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ	73
3.1. Вдосконалення організаційно-правового забезпечення розвитку електронної торгівлі в Україні.....	73
3.2. Розробка рекомендацій для ТОВ «Епіцентр К» щодо вдосконалення електронної торгівлі.....	82
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94

ВСТУП

Актуальність теми. Науково-технічний прогрес у ХХ столітті став причиною розвитку електронної торгівлі. Багато компаній, які займаються оптовою та роздрібною торгівлею, почали переходити з традиційної форми організації торгівлі на електронну. Такий підхід пояснюється відносно невисокою вартістю створення Інтернет-магазину й можливістю розширення ринку збуту і, в свою чергу, збільшення кількості потенційних споживачів. Розвиток електронної торгівлі є актуальним питанням на сьогоднішній день, оскільки мільйони людей щодня, не виходячи з дому, купують різні товари в електронних магазинах. В світі, а зокрема в Україні, величезними темпами росте кількість користувачів Інтернет і, як наслідок, кількість «електронних» покупців.

Теоретичні основи дослідження становлять праці вітчизняних та зарубіжних авторів. Серед науковців, дослідження яких є фундаментальними при вивченні інформаційної економіки, можна назвати: Х. Зібберта, М. Кастельса, Ф. Махлупа, М. Пората. Дослідженням електронної торгівлі займались В. В. Апопій, І. Т. Балабанов, А. Ю. Берко, В. А. Висоцька, А. М. Грехов, А. С. Крутова, О. В. Кужилєва, І. А. Луговська, М. М. Матвієнко, І. П. Міщук, А. М. Новицький, С. П. Позняков, В. В. Пасічник, Л. А. Радкевич, Ю. М. Хом'як та інші.

Однак теоретичні та прикладні аспекти організаційно-економічного розвитку електронної торгівлі залишаються маловивченими.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування економічних та організаційних засад розвитку електронної торгівлі, а також розробка рекомендацій для ТОВ «Епіцентр К» щодо вдосконалення електронної торгівлі.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити суть та значення електронної торгівлі;

- дослідити особливості організації та технології Інтернет-магазину;
- вивчити організаційно-правове забезпечення електронної торгівлі;
- провести моніторинг основних економічних показників ТОВ «Епіцентр К»;
- проаналізувати розвиток електронної торгівлі у ТОВ «Епіцентр К»;
- дослідити реалізацію організаційних засад електронної торгівлі на досліджуваному підприємстві;
- навести шляхи вдосконалення організаційно-правового забезпечення електронної торгівлі;
- розробити рекомендації для ТОВ «Епіцентр К» щодо вдосконалення електронної торгівлі.

Об’єктом дослідження є процеси розвитку електронної торгівлі.

Предметом дослідження є економіко-організаційні засади розвитку електронної торгівлі.

Методи дослідження. Теоретичне підґрунтя дослідження сформували напрями дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних вчених. Дослідження виконане з використанням як загальнонаукових, так і спеціальних методів, зокрема: історико-логічного методу (під час дослідження еволюції «інформаційної економіки»); аналізу та синтезу (при дослідженні сутності економічних категорій «інформаційне суспільство», «електронна комерція», «електронна торгівля»); порівняння та угруповання (для дослідження підходів до визначення понять «електронна комерція» і «електронна торгівля, а також порівняння традиційного магазину з Інтернет-магазином), економіко-статистичного методу (при кількісній оцінці тенденцій розвитку електронної торгівлі, аналізі динаміки економічних показників); ідеалізація (при розробці напрямів вдосконалення електронної торгівлі у ТОВ «Епіцентр К»).

Інформаційною базою дослідження є монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій (Комісії ООН з міжнародного законодавства,

Конвенції ООН з торгівлі та розвитку, ВОІВ, МТП, СОТ, ОЕСР та інші), періодичні видання, Інтернет-ресурси.

Дипломна робота містить **елементи наукової новизни**, а саме: досліджено організаційно-економічні засади впровадження електронної торгівлі на прикладі ТОВ «Епіцентр К» та сформовано рекомендації щодо її розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що впровадження розроблених рекомендацій для ТОВ «Епіцентр К» щодо вдосконалення електронної торгівлі можуть підвищити ефективність та конкурентоспроможність підприємства.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані на VI науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Сталий розвиток України: проблеми та перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 10-11 квітня 2018 року).

Структура та обсяг дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 72 найменування.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження уможливило формування таких висновків:

1. Узагальнення та систематизація різних підходів до визначення сутності та специфіки електронної торгівлі дозволили встановити, що науковці розділились на три групи: ототожнюючи, розмежовуючи та об'єднуючи поняття «електронна торгівля» та «електронна комерція». На основі дослідження різних дефініцій визначено сутність електронної торгівлі, яка полягає в організації процесу товарно-грошового обміну у формі купівлі-продажу на базі електронних технологій у віртуальному режимі. Виявлено, що значення електронної торгівлі зростає величезними темпами разом із тим збільшується кількість користувачів Інтернет і, як наслідок, кількість «електронних» покупців.

2. На основі дослідження організації та технології функціонування Інтернет магазину було виявлено його відмінності, переваги й недоліки відносно традиційного магазину. Визначено основні фази торгово-технологічного процесу електронного продажу, їх відмінності від традиційного, які вирізняються комфортабельністю, швидкістю та вигідністю для покупця і забезпечують ефективність діяльності Інтернет-магазину.

3. Динамічне зростання Інтернет-торгівлі потребує державного регулювання, тому досліджено низку документів щодо правового забезпечення електронної торгівлі. Виявлено, що вітчизняне законодавство ще до кінця не сформовано.

4. Провівши моніторинг основних економічних показників ТОВ «Епіцентр К», можна стверджувати, що компанія є потужною організацією, яка стрімко розвивається, вдосконалюється, розширює асортимент товарів та спектр послуг для максимального задоволення потреб споживачів.

5. Аналіз формування та розвитку електронної торгівлі на досліджуваному підприємстві уможливив визначення основних модулів, що реалізовані студією LENAL для Web-сайту гіпермаркету (інтелектуальний

каталог, рейтинг товарів, продажі з таймером, модуль улюблених товарів тощо). Структура сайту «27.ua» як один з важливих елементів ефективності Інтернет-магазину є досить зручною та оптимізованою для просування в пошукових системах. Асортимент товарів в Інтернет-магазині надзвичайно широкий та налічує близько 360 тис. одиниць. Виявлено, що співвідношення кількості товару в реальному гіпермаркеті та на сайті становить 1:4 (кількість товару в реальному гіпермаркеті становить 87201 одиниць, в Інтернет-магазині – 361112 одиниць).

6. Дослідження організаційних засад електронної торгівлі ТОВ «Епіцентр К» демонструє розгалужену організаційну структуру штату працівників Інтернет-магазину, які мають свої посадові обов'язки та функції. Алгоритм роботи Інтернет-магазину побудований таким чином, щоб покупець, потрапивши на початкову сторінку сайту, якнайшвидше прийняв рішення про покупку товару. Підтвердженням ефективності та доцільності впровадження Інтернет-магазину для ТОВ «Епіцентр К» є динаміка товарообороту у гіпермаркеті та на сайті. Товарооборот гіпермаркету та товарооборот Інтернет-магазину в травні 2018 року більший в середньому у 2,4 рази за травень 2017 року. Тенденція до зростання спостерігається у абсолютних та відносних показниках динаміки товарообороту. Так, товарооборот, Інтернет-магазину розрахований на одного працюючого за травень 2018 року більший в 18 разів за відповідний показник гіпермаркету за травень 2017 року.

7. Аналіз проблем функціонування електронної торгівлі вказує на необхідність вдосконалення законодавства. З метою покращення організаційно-правового забезпечення розвитку електронної торгівлі в Україні перспективними напрямками розвитку визначено: стимулювання безготівкових розрахунків, оновлення законодавчих актів регулювання обігу електронних грошей, покращення надійності та безпеки платежів електронної торгівлі, підвищення прозорості ведення бізнесу в Інтернеті.

8. На основі аналізу досвіду провідних зарубіжних компаній розроблено рекомендації для ТОВ «Епіцентр К» щодо вдосконалення

електронної торгівлі. У якості організаційного механізму збільшення товарообігу гіпермаркету запропоновано застосування прикладного пакету програм візуалізації 3D дизайну та розроблено алгоритм його впровадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США. М.: Прогресс, 1966. 462 с.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. М.: ГУ-ВШЭ, 2000. 609 с.
3. Mark U. Porat. The Information Economy. Nine volumes. Office of Telecommunication, US Department of Commerce. Washington, 1977.
4. Siebert H. The new economy – what is really new? *Kiel Working Papers*. 2000. No. 1000. P. 18-19.
5. Інформаційне суспільство. Шлях України. Бібліотека інформаційного суспільства. К.: Фонд «Інформаційне Суспільство України», 2004. 309 с.
6. Стрелец И. А. Экономика сетевых благ. *Мировая экономика и международные отношения*, 2008. №10. С. 78-83.
7. Балабанов И. Т. Электронная коммерция: учебное пособие. СПб: Питер, 2001. 336 с.
8. Козье Д. Электронная коммерция. Москва: Русская редакция, 1999. 288 с.
9. Новицький А. Позняков С. Сутність та зміст поняття «Електронна торгівля». *Правова інформатика*, 2007. № 13. С. 5-11.
10. Грехов А. М. Е-комерція: навч. посіб. К.: Вид-по Європ. ун-ту, 2006. 214 с.
11. Zwass V. Electronic Commerce: Structures and Issues. *International Journal of Electronic Commerce*. 1996. Vol. 1. No. 1. P. 3-23.
12. Організація торгівлі: підручник; 2-ге вид., перероб. та доп. / Апопій В. В. та ін.; Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 616 с.
13. Берко А. Ю., Висоцька В. А., Пасічник В. В. Системи електронної контент-комерції. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 612 с.

14. Крутова А. С. Облік в системі електронної комерції: монографія. Харків: ХДУХТ, 2010. 396 с.
15. Радкевич Л. А., Луговська І. А., Кужилєва О. В., Матвієнко М. М. Стратегія розвитку Інтернет-торгівлі торгової мережі на ринку ІТ- техніки: монографія. Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. 248 с.
16. Тедеев А. А. Электронная коммерция. Правовое регулирование и налогообложение. М., 2002. 68 с.
17. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. №675-VIII. Дата оновлення: 23.03.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення: 29.04.2018).
18. Electronic commerce. *European Commission*. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:E-commerce> (дата звернення: 29.04.2018).
19. Electronic commerce. *World Trade Organization*. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/glossary_e/electronic_commerce_e.htm (дата звернення: 29.04.2018).
20. Electronic commerce. *The Organization for Economic Cooperation and Development*. URL: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4721> (дата звернення: 29.04.2018).
21. Electronic commerce. *United Nations Commission on International Trade Law*. URL: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model.html (дата звернення: 29.04.2018).
22. Шалева О. І. Електронна комерція: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
23. Бойчук Ю. О. Особливості реклами в електронній торгівлі. *Сталий розвиток України: проблеми і перспективи*: матеріали VI науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Кам'янець-Подільський, 11 – 10 квіт., 2018 р.). Кам'янець-Подільський, 2018.

24. Ілляшенко С. М., Іванова Т. Є. Перспективи та основні проблеми розвитку інтернет-торгівлі в Україні. Механізм регулювання економіки. 2014. №3. С.82-81.

25. Дик В. В., Лужецкий М. Г., Родионов А. Э. Электронная коммерция. М.: Московская фин.-пром. академия, 2005. 376 с.

26. Зажигалкин А. В. Международно-правовое регулирование электронной коммерции: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10, 12.00.03 / С.-Петербург. гос. ун-т. СПб., 2005. 30 с. – URL: www.russianlaw.net/files/law/doc/a190.doc (дата звернення: 05.05.2018).

27. Про електронну торгівлю: Типовий закон Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі. Міжнародний документ від 16.12.1996 р., №995-321. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_321 (дата звернення: 05.05.2018).

28. Про електронний підпис: Типовий закон Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі. Міжнародний документ від 05.07.2001 р., №995-937. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_937 (дата звернення: 05.05.2018).

29. Про обмін електронними даними: Типова угода Європейської економічної комісії ООН. Рекомендація №26 від 23.06.1995 р., № 4/R.1133/Rev.1 <https://www.unecsc.org/tradewelcome/un-centre-for-trade-facilitation-and-e-business-uncefact/outputs/standards/unedifact/tradeedifactrules/part-2-uniform-rules-of-conduct-for-interchange-of-trade-data-by-teletransmission-uncid/part-2-uncid-chapter-4-interchange-agreement.html> (дата звернення: 05.05.2018).

30. Intellectual Property Issues Related to Electronic Commerce. *World Intellectual Property Organization*. URL: http://www.wipo.int/sme/en/e_commerce/index.htm (дата звернення: 05.05.2018).

31. Stephen Lloyd. E-commerce can make trade more inclusive, but greater coordination is needed. *International Chamber of Commerce*: 12.08.18. URL:

<https://iccwbo.org/media-wall/news-speeches/e-commerce-can-make-trade-inclusive-coordination-needed/> (дата звернення: 05.05.2018).

32. Declaration on global electronic commerce (Application no. 98-2148): The Geneva Ministerial Declaration on global electronic commerce, 25 May 1998. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/ecom_e/mindec1_e.htm (дата звернення: 05.05.2018).

33. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

34. Господарський кодекс України. К.: Атіка, 2003. 208 с.

35. Цивільний кодекс України. К.: Атіка, 2003. 416 с.

36. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2344-XII. Дата оновлення: 13.03.18 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12> (дата звернення: 05.05.18).

37. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Дата оновлення: 05.09.17 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (дата звернення: 05.05.18).

38. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 року № 852-IV. Дата оновлення: 06.10.16 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15> (дата звернення: 05.05.18).

39. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року №851-IV. Дата оновлення: 05.10.2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 05.05.18).

40. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року №2346-III. Дата оновлення: 23.03.2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення: 05.05.18).

41. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9 квітня 1999 року №595-XIV. Дата оновлення: 25.12.2015 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-14> (дата звернення: 05.05.18).

42. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року №2657-ХІІ. Дата оновлення: 06.12.2016 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 05.05.18).

43. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Закон України від 29 березня 2004 р. № 377/8976. Дата оновлення: 18.12.2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення: 05.05.18).

44. Про затвердження Інструкції про міжбанківські розрахунки в Україні: Закон України від від 21 січня 2000 р. № 53/4274. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0053-00> (дата звернення: 05.05.18).

45. Правила організації захисту електронних банківських документів, затверджені Постановою Правління НБУ №280 від 10.06.1999 року. *Офіційний вісник України*. 1999. № 35. С. 92.

46. Про електронну торгівлю: Законопроект України від 17.02.2003 року № 3114. URL: http://oracle2.rada.gov.ua/pls/zweb/webproc4_1?id=&pf3511=14256 (дата звернення: 05.05.18).

47. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження від 15 травня 2013 р. №386-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> (дата звернення: 05.05.18).

48. Епіцентр К. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BF%D1%96%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80_%D0%9A (дата звернення: 15.05.18).

49. Власники ТОВ «ЕПІЦЕНТР К». URL: <https://opendatabot.ua/c/32490244> (дата звернення: 15.05.18).

50. Волнянська Н. Посібник стажера. ТОВ «Епіцентр К», 2013. 67 с.

51. Про компанію ТОВ «ЕПІЦЕНТР К». URL: <https://epicentrk.ua/about> (дата звернення: 15.05.18).

52. Сайт Інтернет-магазину ТОВ «Епіцентр К». URL: <https://27.ua/> (дата звернення: 13.06.2018).

53. LENAL. URL: <https://lenal.biz/> (дата звернення: 13.06.2018).
54. 1С-Бітрікс: Enterprise. URL: <https://enterprise.1c-bitrix.ru/enterprise/> (дата звернення: 13.06.2018).
55. Талимончик В. П. Международно-правовое регулирование отношений информационного обмена в Интернет: дис... канд. юрид. наук. СПб., 1999. 430 с.
56. Компаниец Н. Предприятие в Сети. *Журнал «Hi-Tech-панорама»*. 2001. № 8. С. 20-21.
57. Копылов В. А. Информационное право. М.: «Юристъ», 2002. 512 с.
58. Дутов М. М. Правове забезпечення розвитку електронної комерції: автореф. дис... канд. юрид. наук. Донецьк, 2003. 17 с.
59. Достов В. Розничная Е-торговля – тихая или громкая фикция? Сборник тезисов-докладов на семинаре «Электронная коммерция – путь бизнеса». М., 2000. С. 15.
60. Гуцалюк М. В. Безпека Інтернет-торгівлі. *Правова інформатика*. 2007. № 1. С. 26-28.
61. Голдовский И. Безопасность платежей в Интернете. СПб: Питер, 2001. 240 с.
62. Борейко Н. М. Реформування оподаткування електронної комерції в Україні в умовах кодифікованого законодавства. *Гармонізація оподаткування в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: зб. тез міжнар. наук.-практ. конференції (м. Ірпінь, 17-18 березня 2011 р.)*. Ірпінь, 2011. С. 37–39.
63. Правове регулювання електронної комерції. European Union`s Tacis Programme. Ukrainian-European Policy and Legal Advice Centre. Група економічного та фінансового законодавства. URL: <http://www.ueplac.kiev.ua> (дата звернення: 02.09.2018).
64. Борейко Н. М. Місце інтернет-магазинів у розвитку електронної комерції в Україні та особливості їх оподаткування. *Вісник Донецького національного університету. Серія В: Економіка і право*. 2011. № 2. С. 39-43.

65. Борейко Н. М. Оподаткування електронної комерції: досвід іноземних країн. *Вісник Академії митної служби України (Економіка)*. 2009. №1(41). С. 143–147.

66. Возний М. І. Міжнародна електронна торгівля. Проблеми та перспективи розвитку в Україні: зб. наук. праць Буковин. ун-ту. Економічні науки. 2014. Вип. 7. С. 243–252.

67. Матвієнко-Зубенко І. І. Електронна торгівля товарами й інформацією та її вплив на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків: зб. наук. праць. Донецьк: ДонНУ, 2001. 600 с.

68. Малько А.В. Право громадянина на інформацію *Общественные науки и современность*. 1995. – № 5. С. 4.

69. Directive on electronic commerce: Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000. EU Law. 2000. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32000L0031> (дата звернення: 02.09.2018).

70. Черномор В. О. Сучасний стан та перспективи розвитку платіжних систем в сфері електронної комерції. *Фінансовий простір*. 2015. №1 (17). С.283-289.

71. IKEA Home Planner. URL: https://www.ikea.com/us/en/catalog/categories/departments/ikea_kitchens/planning/ (дата звернення: 01.10.2018).

72. Decor Matters. URL: <https://itunes.apple.com/us/app/decormatters-com/id1168709467?mt=8> (дата звернення: 01.10.2018).